Y.M.BABANLI
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, professor, doktorant
email: Y.babanli@mail.ru

Azərbaycan İdman Akademiyası
(Bakı şəh., Fətəli xan Xoyski pr., 98)

: https://orcid.org/0009-0006-7137-2882

:10.62021/0026-0028.2024.2.177

HƏRBİ QULLUQÇULARIN PEŞƏKAR FƏALİYYƏT SAHƏSİNDƏ FİZİKİ HAZIRLIĞIN ƏSASLARI

Xülasə. *Bu gün Azərbaycan silahlı qüvvələrinin sıralarında təlim hərbi qulluqçuların potensialının və fiziki imkanlarının artırılmasına yönəlib. Ölkənin Ali Baş Komandanı və Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi tərəfindən hərbi qulluqçuların qarşısında qoyulan tapşırıqların tam və vaxtında yerinə yetirilməsi hərbi qulluqçuların fiziki imkanlarının inkişaf etdirilməsini təmin etmək üçün əsas vəzifələrdəndir. Azərbaycan Ordusunun bədən tərbiyəsi sistemi bu gün icbari gündəlik səhər məşqlərindən, təmiz havada və idman zalında kütləvi idman tədbirlərindən ibarət səmərəli təkmilləşdirilmiş mexanizmdir. Qoşunların növündən, hərbi hissə və bölmənin peşəyönümündən asılı olaraq, bu dərslərə ayrılan saatların sayı dəyişir.*

Açar sözlər: *hərbi, təlim, fiziki, inkişaf, formalaşma, güc, qələbə, döyüş, iradə, xüsusiyyətlər, fəaliyyət*

Hərbi qulluqçuların fəaliyyətində bədən tərbiyəsi böyük rol oynayır. Birbaşa bütün hərbi xidmət əməkdaşların yüksək mənəvi, siyasi, mənəvi və fiziki imkanlarından asılıdır. Silahlı qüvvələrdə bütün xidmətlər hərbi qulluqçulardan ordunun döyüş və texniki problemlərini həll etmək üçün fiziki və könüllü hazırlıq tələb edir. Ona görə də hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığına daim nəzarət etmək lazımdır. Hərbi personalın fiziki imkanlarının inkişafı üçün balanslaşdırılmış sistem ən son formalardan, üsullardan və ordunun bütün növlərinin kadr potensialının artırılmasından ibarətdir.

Hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığında ən vacib şey onun ehtiyacları nəzərə alınmaqla hərbi təlimə inteqrasiyadır. Hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığının bütün sisteminin inkişafı və təkmilləşdirilməsi texniki təchizatda müasir dəyişikliklər və ordunun hərtərəfli inkişafı ilə qarşılıqlı surətdə bağlıdır. Ordunun döyüş hazırlığının vəzifələri bədən tərbiyəsi proqramının hərtərəfli inkişafını getdikcə daha çox tələb edir. Ordunun və donanmanın hərbi qulluqçularının hərbi-fiziki hazırlığının spesifikliyi ordunun strateji problemlərinin həllinə yönəlmişdir [4, s. 7].

Silahlı qüvvələrdə hərbi bədən tərbiyəsinin strukturu hərbçinin şəxsiyyətinin fiziki və əqli keyfiyyətlərinin təkmilləşdirilməsinin bütün mahiyyətinə təsir edən sistemli konsepsiyaya uyğun olaraq proqramlaşdırılır və həyata keçirilir. Fiziki hazırlıq funksiyalarını inkişaf etdirməyin daha spesifik yollarının həyata keçirilməsi konkret məqsədlərə nail olmaq məqsədi daşıyır. Bütün bu məqsədlər hərbi qulluqçulara ordunun döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirmək üçün lazımi fiziki keyfiyyətlərin verilməsinə yönəlmişdir [2, s. 3].

Qeyd etmək istərdim ki, qoşunlarda bədən tərbiyəsi sistemi nizamlı bir sistemdir və onun gərgin döyüş fəaliyyətinin tələblərinə uyğunluğundan, bilavasitə psixoloji və pedaqoji şəraiti təşkil edən bütün komponentlərin spesifik əlaqələrinin məcmusundan asılıdır. Bütün bacarıq və keyfiyyətlərin fiziki inkişafı prosesinin əsasları, habelə hərbi qulluqçuların şəxsiyyətinin formalaşmasının mənəvi-psixoloji sferasının təkmilləşdirilməsi. Ordunun texniki təminatının müasir inkişafı şəraitində bu prosesin təşkili və idarə edilməsi amili xüsusilə mühüm əhəmiyyət kəsb edir [1, s. 4].

Müasir ordunun müəyyən növlərində öyrəndiyimiz hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığı sisteminin bütün bu psixoloji və pedaqoji aspektlərinin öz konseptual əsasları var. Hərbi qul-

luqçuların fiziki hazırlıq səviyyəsinin inkişaf etdirilməsi sistemi müasir döyüş texnikasının müasir texniki təchizatlı strukturlarının obyektiv tələblərini əks etdirməlidir. Belə şəraitdə şəxsi heyətin fiziki və psixoloji inkişafına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Döyüş şəraitində zəruri olan psixoloji və fiziki keyfiyyətlərin tərbiyəsi real imkanların və ən əsası hərbi personalın mürəkkəb və ekstremal döyüş əməliyyatlarına fiziki hazırlığının təmin edilməsinin rasional yollarının nəzərə alınmasını nəzərdə tutur. Döyüşün bütün nəticəsi əsgərin fiziki və psixoloji cəhətdən nə qədər hazır olmasından asılıdır. Bütün bu psixoloji və pedaqoji aspektlər ordunun şəxsi heyətinin fiziki hazırlığının məqsəd, vəzifə və prinsiplərində öz əksini tapmalıdır.

Hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığının strukturu, orduda və donanmada işçilərin hazırlanmasının bütün prosesinin fiziki hazırlığından əvvəl tərtib edilən tələblərlə əlaqəli qarşılıqlı amillərdən asılıdır. Müxtəlif aspektlərdə fiziki hazırlıq ordunun müasir strukturuna uyğun olmalıdır [1, s. 4].

Hərbi qulluqçunun günü səhər qaçışı ilə başlamalıdır, sonra ümumi inkişaf məşqləri və xüsusi peşəyönümlü məşqlər. Xüsusi bölmələr üçün gündüz hazırlığına müxtəlif döyüş sənətlərindən bir sıra məşqlər daxildir.

Bədən tərbiyəsi bütün fiziki keyfiyyətləri inkişaf etdirən və təkmilləşdirən və atletik formanı saxlamağa imkan verən məşqlərdən istifadə edərək gündəlik həyata keçirilməlidir. Təbii ki, hərbi qulluqçular xidmətdən asudə vaxtlarında fiziki imkanlarını inkişaf etdirmək üçün fiziki özünü təkmilləşdirmə ilə məşğul ola bilərlər. Ordu rəhbərliyinin qarşıya qoyduğu vəzifələri yerinə yetirmək üçün hazırlıqlara nəzarət etmək üçün bütün fəaliyyətləri dəqiqləşdirmək lazımdır. Hər il hərbi qulluqçuların, əsgərlərin (matrosların) və ordu komandanlığının şəxsi heyətinin fiziki hazırlığı ən azı iki dəfə yoxlanılır. Fiziki hazırlıq standartlarını fərqlənmə ilə keçənlər komandanlıq tərəfindən mükafatlar və ilk istirahət günləri ilə mükafatlandırılır. Hərbi qulluqçular arasında keçirilən beynəlxalq yarışlarda fəxri yer tutanların çoxu təkcə maddi mükafatlar deyil, həm də qeyri-adi adlar alır. Beləliklə, ordu rəhbərliyi hərbi qulluqçuların fiziki imkanlarının daha da inkişafını təşviq etməli və həvəsləndirməlidir.

Hərbi qulluqçuların fiziki imkanlarını inkişaf etdirmək üçün iş zamanı fərdi keyfiyyətləri də nəzərə almaq lazımdır. Müəyyən idman növlərində və müəyyən şəxslərin məşq profilinə uyğun olaraq fiziki fəaliyyətin fərdiləşdirilməsi bütün hərbi qulluqçularda və onların hər birində fərdi olaraq əhvali-ruhiyyənin yaxşılaşdırılmasına kömək edə bilər.

Nəzəri cəhətdən səriştəli əsgər hərbi fəaliyyətin vəziyyətini ayıq şəkildə qiymətləndirməyi bacarır, düşmənin psixologiyasını başa düşür, müxtəlif hərbi vəziyyətlərdə əmr və tapşırıqları uğurla yerinə yetirir.

Məqsədli fiziki hazırlığın vacibliyini, fiziki keyfiyyətlərinin vaxtında yüksəldilməsinin vacibliyini yaxşı dərk edən hərbi qulluqçular daim öz üzərlərində çalışacaq, hərbi qulluqçularına dəstək olacaqlar.

Müxtəlif ordu birləşmələrinin fəaliyyət strukturunda hərbçilərin fiziki hazırlıq səviyyəsini artırmaq üçün idman komplekslərindən istifadə olunur. Psixofizioloqların fikrincə, əzələ dinamikası stress müqavimətini artırmağa imkan verir ki, bu da orduda əsgərin psixoloji, mənəvi və siyasi imkanlarına və vəziyyətinə təsir göstərir. Əzələ motor bacarıqları hərbi qulluqçuların psixikasında idrak proseslərinin inkişafına təsir göstərir.

Bədən tərbiyəsi təkcə kazarma şəraitində deyil, həm də ordunun təlim və hərbi əməliyyatlarının sahə (səyyar) şəraitində həyata keçirilə bilər. Daha irimiqyaslı hərbi-fiziki hazırlıq döyüş əməliyyatlarına ən yaxın şəraitdə qoşunlar tərəfindən tapşırıqların həllinə yönəlmiş təlim məşğələlərində həyata keçirilir və silahlı qüvvələr üçün təlimin ən səmərəli formasıdır. Bu məşqlərin əsas cəhəti xüsusi fiziki hazırlıqdır, fərqin əsas təsir amili tam avadanlıqla məşqdir. Bu vəziyyət həm psixoloji, həm də fiziki dözümlülüyü artırır. Əzələ kütləsinin gücünü və gücünü inkişaf etdirir. Süni şəkildə yaradılmış ekstremal şərait hərbi qulluqçulardan bütün təlim tapşırıqlarını yerinə yetirmək üçün daha böyük öhdəlik tələb edir. Bu cür təlimlər hərbi qul-

luqçuların peşəkar keyfiyyətlərini artırır. Məqsədli və metodik olaraq düzgün təşkil olunmuş bədən tərbiyəsi hərbi qulluqçuların hərbi bacarıqlarını artırır.

Və elmi-tədqiqat işlərimizə yekun vuraraq qeyd etmək istərdim ki, hərbi qulluqçuların hərtərəfli fiziki hazırlığının məzmunu və təşkili bütün qoşun növlərinin döyüş səmərəliliyinin artırılmasına yönəldilməlidir. Bədən tərbiyəsi əxlaqi, elmi və texniki hazırlıqla qarşılıqlı əlaqədə olmalıdır. Demək olar ki, fiziki hazırlıq ordunun döyüş qabiliyyətini təmin edən tədbirdir.

İşin elmi nəticəsi: bütün yuxarıda deyilənləri nəzərdən keçirərək deyə bilərik ki, müasir dövrdə hərbi qulluqçuların fiziki imkanlarını inkişaf etdirmək yeni-yeni tədqiqatlara ehtiyac duyulur.

İşin elmi yeniliyi: məqalədə müasir ordu strukturunda hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığının imkanlarını inkişaf etdirmək xüsusiyyətləri nəzərdən keçirilmişdir.

İşin tətbiqi əhəmiyyəti: demək olar ki, təqdim olunan məqalədə "Hərbi qulluqçuların peşəkar fəaliyyət sahəsində fiziki hazırlığın əsasları" mövzu həm hərbi məktəblərdə çalışan mütəxəssislər, həm də ordu sıralarında hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığına və təkmilləşdirilməsinə cavabdeh olan zabit heyəti üçün əhəmiyyətli ola bilər. Hərbi qulluqçuların fiziki hazırlığı zamanı hərbi-siyasi əhvali-ruhiyyənin yüksəldilməsi, hərbi qulluqçuların hərtərəfli, habelə fiziki hazırlığın əhəmiyyəti haqqında biliklərinin inkişaf etdirilməsi üçün məşğələlərin keçirilməsi zəruriliyi olduqca vacibdir.

Ədəbiyyat

1. Бабанлы, Ю.М., Психолого-педагогические особенности военно-физической подготовки в вооруженных силах // Педагогика & Психология. Теория и практика Международный научный журнал, № 5 (49), Волгоград, − 2023, − 35-39 с.
2. Володин, В.Н., Яковлев Д.С., Совершенствование физической подготовки военнослужащих // Новая наука: Современное состояние и пути развития, − 2016, №5-2, − 35-37 с.
3. Гадисов К.Я., Мартынов А.А., Основные компоненты физической подготовки военнослужащих // Успехи современной науки и образования, − 2016, №10, − 42-44 с.
4. Елькин Ю.Г., Методологическое обоснование средств и методов физического воспитания военнослужащих // Вестник Ярославского высшего военного училища противовоздушной обороны, − 2019, №12(40, с. 156-160.
5. Теория и организация физической подготовки войск. // Под ред. Л.А.Вейднер-Дубровина, В.В.Миронова, В.А.Шейченко, − СПб.: ВДКИФК, − 1992. − 340 с.
6. Физическая подготовка: теория и практика. Под редакцией Ю.В.Мишина. – М.: Военный Университет, − 1999. − 420 с.
7. Хайдукова, Н.Ю., Физическая подготовка военнослужащих // Исследования молодых ученых: материалы XII межд. науч. конф, Казань, − 2022, −77-81 с.

Y.M.Babanli

Basics of Physical Training in Professional Activities of Military Personnel

Summary

Today, training in the ranks of the Azerbaijani armed forces is aimed at increasing the potential and physical capabilities of military personnel. One of the main tasks is to ensure the development of the physical capabilities of military personnel for the full and timely implementation of the tasks assigned to military personnel by the country's commander-in-chief and the leadership of the Ministry of Defense. The physical training system of the Azerbaijan Army today is an effectively streamlined mechanism, which consists of compulsory daily morning exercises, mass sports activities in the fresh air and in the gym. Depending on the type of troops, career guidance of the military unit and unit, the number of hours allocated for these classes varies.

Key words: *military, training, physical, development, formation, strength, victory, battle, will, features, activity*

Ю.М.Бабанлы

Основы физической подготовки в профессиональной деятельности военнослужащих

Резюме

На сегодняшний день подготовка в рядах вооруженных сил Азербайджана направлена на повышение потенциала и физических возможностей военнослужащих. Одной из основных задач является обеспечение развития физических возможностей военнослужащих для полноценного и своевременного выполнения задач, поставленных перед военнослужащими Верховнокомандующим страны и руководством министерства обороны. Система физической подготовки Азербайджанской армии на сегодняшний день – это эффективно отлаженный механизм, представляющий собой обязательную каждодневную утреннюю гимнастику, спортивно-массовые занятия на свежем воздухе и в спортивном зале. В зависимости от рода войск, профориентации военной части и подразделения количество часов, отведенных для этих занятий, разное.

Ключевые слова: *военная, подготовка, физическая, развитие, формирование, сила, победа, бой, воля, особенности, деятельность*

Rəyçi: prof. E.Hüseynov

Redaksiyaya daxil olub: 15.05.2024